

Het testament van Geet Pelsers

Wie was Geet Pelsers?

Het antwoord moeten wij U nagenoeg schuldig blijven. Zij was een vrouw, die leefde in de zeventiende en achttiende eeuw in Wijnandsrade, vermoedelijk in Swier. Het enige dat momenteel voorhanden is, is het testament dat zij in 1729 maakte. Tijdens het geschiedkundig onderzoek door onze stichting, vonden wij het genoteerd in het register van overdracht en verbintenissen in de jaren 1716- 1748. In dit register, dat zich in het Provinciaal Rijksarchief bevindt en dat 380 pagina's telt, staan diverse testamenten. Dat wij het testament van Geet Pelsers (haar voornaam moet afgeleid zijn van Agatha), pagina 121 en 122, eruit hebben gelicht berust op willekeur. Toch menen wij dat het een geschakeerd beeld geeft van het leven in de 17e/18e eeuw in de Heerlijkheid Wijnandsrade.

Het testament werd bekrachtigd voor de Schepenbank. Deze bestond normaliter uit 7 leden, maar we hebben er in Wijnandsrade zelden meer dan 3 tegelijk gehad: de gemeenschap bestond uit ruim 300 zielen. De schepenbank sprak recht, regelde de verbintenissen zoals nalatenschappen en koopkontrakten en stelde ook de hoogte van de belastingen vast. Al deze juridische handelingen werden met de hand geschreven in het register. De zittingen vonden doorgaans plaats in het Panhuys. Geet Pelsers kon niet schrijven. Uit het feit dat zij de pastoor had meegebracht als getuige moeten wij concluderen, dat zij op goede voet stond met deze; hij was kennelijk haar raadsman. Pastoor Heijnen was een geleterd man. Dat weten we uit andere bronnen. De koster, Hubert Coenen, was de secretaris van de schepenbank. Hij schreef uitzonderlijk netjes. Vermoedelijk was hij ook schoolmeester, omdat het in de dorpen gebruikelijk was dat de koster die functie bekleedde. Slechts weinig kinderen gingen naar school om te leren lezen en schrijven.

De kerk speelde een zeer belangrijke rol in de kleine agrarische gemeenschap van Wijnandsrade. Hoewel de Baron von Bongart in feite alle zeggenschap had en bijvoorbeeld ook de pastoor benoemde, was de vrucht van het toenmalige kerkelijk denken zichtbaar in het doen en laten van de mensen. Men spreekt hier in dit testament over de aarde en het aardse als het "jaemerdaell". In een ander testament werd gesproken van "dit dall der traenen". Alles wordt gericht op het hiernamaals tot en met de gezongen jaardiensten.

Er worden in de stukken uit deze tijd veel afkortingen gebruikt, bijv. Erb.= Erbare; voorn.= voornoemde; reijgt.= reijgenoten (een kadastrale term die ongeveer betekent reinende aan); Eers.= Eersaeme; etc.

Wanneer wij dit nodig achten, zullen wij toelichtende of verklarende voetnoten plaatsen.

Geven wij thans de tekst van het Testament van Geet Pelsers.

In den naeme der heijlighe Drijvuldigheijdt Amen.

Op heden den 31 Januarij 1729 compareerden 1) voor ons Den Seer Eerw: Heere pastoor Henricus Heijnen, ende Schepenen Hubert Coenen en Cuvy L'ortije de Erb: Geet Pelsers, de welke gesont van herte sijnde, maer manck van lichaem, Eedoch haerder vijff sinnen en verstandt over all wel machtigh wesende, overdenckende de broosheijt van dese verganckelijcke werelddt, ende onseeckerheijdt van de ure des doodts, verclaerende te willen disponeren 2) bij uijttersten testament, Codicille, Donatie inter vivos, vel causa mortis 3), oft bij soodanigh instrument, als naer Rechten dijen aengaende souden mogen bestaen, en volkomen effect sorteren over haere tijdelijcke goederen, die haer van de milde hddt Godts in desen jaemerdaell verleent sijn, des machtigh sijnde, houdend tot dijen eijnde alle Rechts solemniteijten 4) hier toe noodigh voor al sonder exceptie geinsereert, dus als volgt 5):

Eerstelijck ende voor al soo recommendeert 6) de voors: Geet Pelsers haere Ziele, als wanneer de selve voor Godts wille sal comen te scheijden uijt haer sterfelijck lichaem aen Godt almachtigh, aen de heijlighe Mageth Marie godts moeder, haeren patroon den heijlighen Stephamus, haeren Engel bewaerder, ende aen alle Godts lieve heijlighen, ende haer lichaem Eerlijck begraeven te worden ter gewijder aerde op het kerckhoff alhier Wijnantsraede, met den gewoonlijcken godtsdienst naer de maniere van onse moeder de Heijlighe Roomsche Apostolijcke Catholijcke kercke, laetende ende stellende het selve ter goederdispositie 2) ende discretie van den Eers: Jan Grootdsjans, in houwelijck met d'Eerb: Sophia Maessen.